

לבית-המרחץ מלוכש בנדים בתוך הערומים שם. וכאמת, רבותי, הקישוט הזה למה ולפני מי הוא, אם הבטלונים אינם מקפידים על רגלים יחפות ועל ארכובות וזרועות חשופות וחזה מגולה, ודי להם גם בשיווי בנדים — בסימן של פוזמקאות ושל מכנסים ושל קפוטת בלואה? בתוך רחובות עיר בטלון אתם רשאים, רבותי, להלוך רק בטלית-קטן לבד, חשופי חזה וקרועי פוזמקאות ומכנסים פתוחין, ואם יפגע מי בכבודכם בשביל זה, בי יהיה העונן, עלי ועל צוארי... אבל אין הרבר הזה מעניני — ראיתי אותו בן-אדם והרהרתי בלבי, זה ודאי האורח הוא, והייתי מכיט אליו מרחוק לא בעין יפה. כשכבא זה למקום ענלתי, עמד, מסתכל בי ובחבילות סחורתי ושוחק, ואחרי כן פתח ואמר:

— רבי יהודי, הספרים האלה לך פה מה טיבם?
 — הספרים ספרים... החורתי לו בשפה רפה, בכדי להפטר ממנו, אומר בלבי:
 סחור סחור, דודי, לי לא תקרבו!

— אף על פי כן!... אמר אלי האיש רכות, מסתכל בי בפנים מאירות ועל שפתיו שחוק נעים. ומיד היתה רוח אחרת עמי, ואני מתרצה ומתפייס לו ועונה אותו כהלכה ברצון:

— הספרים ספרים עברים: סדורים, סליחות, מחזורים, תחנון וקניות, וכיוצא בהם. —
 — וספרים אחרים חוץ מאלו אין אצלך?
 — יש, והם מועטים מאד. ספרים אחרים אינם כדאים לטפל בהם. אותם מיני הספרים, הכתובים בלשון הקודש, אינם סחורה כלל... הם אבנים שאין להן הופכים... יהודי המקום הזה לא ביר יקחום.

— יהודי המקום הזה — השיב האיש באנחה מעומקא דלבא — יהודי המקום הזה לחם-הם צריכים, לחם ולא ספרים.

— מה אדוני דובר? — שואל אני את האיש כאלו לא שמעתי דבריו, ובלבי היטב חרה לי, שהוא מבטל את כל ענין פרנסתי. אבל הוא מכין מחשבותי, מניח ידו על שכימי ואומר בשחוק נעים:

— חלילה לי! לא בספריך האלה אני מדבר, אלא באותם הספרים... במיני ספרים הללו, שדברי תוכחות ועצות נשמע בהם, מוסר וקול דברים: הוי גרפים ושפלים! הוי בוערים בעם, מתי תשכילו!... אני מדבר בספרים הללו, שאינם כדאין, לפי דבריך, לטפל בהם, ויהודי המקום לא ביר יקחום. ליהודי המקום הזה הצרקה, לחם לאכול ופרנסה הם צריכים. דברי מוסר אינם משפיקים לבטן רעבה, ולתקנה בעצה טובה, כמליצה ודבר שפתים, אי אפשר. הקובל על מכונות עוונות, שאין משתמשים בהן, ומננה אותן בשביל שהן מחלירות בקרן זווית, אינו אלא שוטח. קחו את העוונות והנחשלים בכס והעמידו אותם על מכונם, השיבו אותם לעבודתם ויעשו בה, ויהיו טובים ומתוקנים, דרושים לכל הצפיהם... אבל כפי שראיתי ונוכחתי, אנשי מעשה במקומכם מועטין, אצלכם נאה דורשים, נאה מוכיחים, מעירים ומעוררים, ולעשות לא ידעו. —

עוד הפעם אני אומר: לא לספרי מוסר, סליחות, מענה-לשון וקניות, ממין זה שבידך, נחכוונתי, אלא לאותם ממין אחר...

נדהם ומבולבל עמדתו שעה קלה מכל מה ששמעתי באוני וראיתי בעיני. הגה הדברים דברים משונים, וזה האיש הדובר בי משונה הוא, לא ככל הבריות מסוגו אצלנו! כלום שמעתם מימכם, אדם מישראל שנימוסיו נימוסי עסלועו יאה דבק באחוז מהמון העם, לא ילענ להם ולהליכותיהם ולא יכס בשבט פיו, אדרבא, עוד יגיד עליהם ישרם

naive
immediate
dialogue
on bread
& lit

his trade
on Haskala
lit
machines

מעולם, לבקש רק את התמצית וסוף דבר, מה שנוגע לעצמכם ומועיל לעסקכם. אתם מקבלים את פלוני בסבר פנים יפות ונראין לו כאוהבים רק בשעת הצורך להציל מסוי שמץ דבר, וכיון שנכעו מצפוניו של זה, מיד נעשה נקליפת הרמון, שתוכו נאכל, ואתם מבקשים להפטר ממנו. מה לכם עוד פלוני ואמרי פיו וספרויו? הוא היה עליכם לטורח, נלאיתם נשוא אותו ואת שיחו... לא ההגדה של פסח אצלכם העיקר, אלא התבשילין הבאים עמה. אל נא, אחי! אמרו בלבבכם מה שתאמרו, וההגדה תקראו אצלי קריאה תמה וארוכה, ככל משפטה וחוקתה, מתחלתה ועד סופה, עד שתוכו לראות לבסוף את הדנים עולים על השלחן והכל מתוקן לסעודה.

קבציאל! יזכר נא לפניך היום אותו האורח, שנודמן לך בימות הקיץ ראשקתד! או רוב נסים נעשו לך, שלא יצאת מרעתך מעבודה קשה, שהיה מוחך עובד, הושב והוגה יומם ולילה על עסקי האורח הזה: רבנו של עולם! מאין הוא בא? מי הוא ומה לו פה אצלי? לא יכולת לירד לסוף רעתו: מה לו ולבית הקברות, שהוא מטייל שם; למה הוא מסתכל כך כך ובמנהיגך, צופה ומביט סתריך והולך ונכנס לתוך חורבותיך, לתוך הקרשך, תלמוד-תורתך וחרריך, בתי-כנסיותיך ובתי-מרשותיך? שדכניך היו יושבים ומוזונים לו זוונים; בטלניך וקבצניך ואכיוניך ונכאיך ובעלי-ביתך וכל החזורים על הפתחים בקרבך, כולם, למקטן ועד גדול, נתקבצו וזאו להשתחוות לו לאגרות נחשת; ובעלי הצורה אצלך, יהודיך המכובדים והמחונכים המשונים, בכבודם ובעצמם הצטירו וזאו לשאל לו לשלום, ובתוך כך לתהות על קנקנו, להתחכם לו בערמה ולהתודע מה טיבו ושורש דבר נמצא בכיאתו. יזכר נא לפניך אותו היום, כשבקש מידך להעביר הוזהמא מעל רצפת תלמוד-תורה ובית-המדרש, חשכו עיניך, והיה קשה לך כיום שנעשה בו הענל. אי שמים! מי שלח ידו ונקח? לא נהיתה ולא נראתה כזאת בישראל ממצרים ועד הנה... קבציאל! כמעט שלא פקעת מתמהון לבב ויגיעת נפש למצוא את כל החידות הללו — יגיעת ולא מצאת. זה האיש האורח חמק עבר פתאם, ואת, עדיין את קבציאל זו כבת-הלה, לא המעים זה את דמותך, ברוך השם, אפילו כחוש השערה.

אותו האורח הלך וכא לקי **בטלון** וכיאתו עשתה שם רעש גדול כאותו הרעש אצלך, קבציאל! זו בטלון העיר, המתמדת לנום, הקיצה מתרמתה והעמידה עליו עיניה, משתאה לו ומשתוממת: מה לו לזה, שבא אליה בהלום הצהרים! ולמה היה הרבר רומה, לעופות מעריבים ויושבים בתוך הלול ומתנמנמים ככנופיא, וכשארם נכנס לשם פתאם עם אבוקה, הם מזועזעים, סוקרים בעפעפי עיניהם, האחוות בחבלי שינה, אלו לאלו שואלים באנקה ודגירה משונה ואלו לאלו יתמהו: מי זה המשונוע, שהוא ער ונודד בשעה זו, בין השמשות! ובעת ההיא נודמנתי לבטלון, ועד שלא הספקתי לפתח את סוסי ולתת לו מספוא, הקיפוני אנשי המקום, ובנשימה אחת אמרו כולם: חדשות, רבי מענדעלי! בן-אדם, מין בן-אדם אחד בא אלינו פתאם!... הנה עיניו משוטטות בכל מקום, מאוין ומקשיב וחוקר ודורש — וכל זה לא בכדי הוא. שמא שלוח הוא בסתר ולרגל את עירנו בא. מה דעתך, רבי מענדעלי?... לעת-עתה בערו את ההמץ מן החניות: מי יודע מה ילד יום, די להכימא ברמיזה... המלמדים נבהלים ורועדים, ויהודים בעלי ירמולקיות אינם סוככים כל כך בעיר...

לאחר שנחפטרתי מעבודתי, התרתי חבילות סחורתי ונתתי מספוא לבהמתי, והריני מוכן בעצמי לסעוד לבי, ראיתי והגה אדם אחד עובר מרהוק ברהובה של בית-הכנסת, והוא כבן ארבעים שנה, הדר כלבוש נכרי, כנוסח אשכנזי, וז מראהו ומשונה, כזה שנכנס

chetaical
paraphrasing their reaction
old meskila theme
vicious of
their intimacy with Mendele

III

וילמד זכות על ספריהם: ספרי מוסר שלהם טובים, ואך אלו של אותן הבריות, להבדיל, מוסר הכלים הם!... ובאמת זה מין משונה, לא היה לעולמים, ויש בו מעין כלאים: אפיקורס וחסיד, "פראק" וטלית-קטן מורכבים יחד — טוסס חדש, שצריך לברך עליו שהחיינו. —

דעתי היתה נוחה מבן-אדם זה והמרתיו בלבי, ונראה, שגם דעתו היתה נוחה מאד ממני, מפני שזמן אותי אליו להאכסניא, כבדני ככוס חמין והיה מרבה לספר עמי בדברי שיחה נכבדה, עד שהגיע זמן תפלת מנחה והתפללנו שנינו אצלו בחררו. לא היה עוד דבר נעלם ממני, ידעתי מי הוא ומה שמו, מאין הוא בא ומה חפצו פה במקומנו. והאיש אינו מופלג כל כך בעשרו כמו בהכמתו, בר אוריין הוא, נכבד ונשוא פנים. פי פערתי ונשתוממתי בשמעתי את שיחו, שמועה טובה הגיד לי, דברים נפלאים ונעימים, משמחי לב ומשיבי נפש — בשורות טובות, ישועות ונחמות!...

עוד הפעם מול טוב לך, קבציאל! מול טוב לך, בטלון! מול טוב לך, כסלון, ולכל בית ישראל! השעה שעת רחמים ועת רצון היא לאבינו שבשמים, וישועתו קרובה לבוא במהרה בימינו.

למחר, אחר תפלת שחרית, זמן אותי האיש עוד הפעם לבית מלונו וחזר לספר עמי באותו הענין הגדול, כאתמול, והוהירני בחיי ובחלקי לעולם הבא, שיהא הרבר כמוס עמי עד עת קץ.

רבי מענדעלי! — סיים את שיחתו בפנים שוחקות — לשמע אונן שמעתיד זה כבר, ועתה אשמח מאד, שעיני ראתך. ברצות ה' את רכני תוכל להועיל לי ולאחינו הרבה מאד. דבר אחד יש, שאין מי יכול לעשותו אלא אתה, אבל עדיין לא הגיעה השעה לך, ונמתין עוד מעט.

האורח רשם את כתובתו, שמי ושם עירי, בספר זכרון לפניו, והבטיחני, כשיהא אותו הענין הנכבד מתקבל ברצון לשולחיו הנדיבים ונדולי העם, מיד יגיעני דברו הטוב וכתבים השייכים לוה. ואחרי הדברים האלה נתפטרנו איש מחברו, מברכים זה את זה בשלום ובכל טוב.

Discourse on Jewish Faith

את הטאי אני מזכיר היום, בשעת ברכות-הפרידה התנקשתי בלשוני והיתה ברכתי מטורפת. בענין הברכות, מעין יהי רצון והלואי, הריני הרויט ובור נמור, ולא טוב אני בזה מיהודים הרבה אצלנו. אותם היהודים, כשפותחים באמירת יהי רצון למי שהשמחה במעונו, מפני שחושבים אותה חובה להם, נעשים כבדי פה, והם מהנים ומלהנים ומנמנמים. אין אומר ואין דברים, ופניהם מבהיקין. הם לבעל השמחה בפצח מפצחים: יהי רצון ש... ש... ש... ובעל-השמחה להם: יהי רצון ש... ש... ש... וכך הפטפטו הולך ונמשך עד כדי הקאה מחמת מיאוס, ושני הצדדים אומרים בשעת מעשה בלכם: הלואי, רבונו של עולם, יהי רצון שנתפטר זה מזה מהרה! — לעולם אני שומר פי ולשוני ויוצא ידי חובתה של אמירת יהי רצון בקיצור, כשפה רפה ובחשאי, ובאותה שעה נכנסה בי רוח שטות, מחבת האורח הזה, והנה ברך לקחתי ברחבה ובקול גדול, אבל, אך פתחתי את פי, דבקה לשוני לחכי, נוקשתי בשינוני — ש... ש... ש... ולא ידעתי מה. נלחצתי בין המצרים ואין לנטות לא לכאן ולא לכאן, לא להשתק ולא לסיים. כמו שיארע כמה פעמים לאיזה מרבנינו, כשתקפתו התשוקה לדרוש ברכים, והוא אינו יכול, רחמנא ליצלן... אותו האורח, יאריך ימים ושנים, הרגיש בצערי והוציאני מן המצר בדרך יפה, בלאחר יד, ואמר אלי כחכמה:

sets up the the wishing ring theme on the most banal level - like all Jews, I'm addicted to this desire for wish fulfillment

— ידעתי, רבי מענדעלי, ידעתי, אתה דורש לי טוב ורוכ שלום כל כך, עד שאי אפשר לך להשמיע בפיך.

— אמנם כן, כן הוא! — אומר אני, כשנחה דעתי מדבריו, ועוקץ אותי בעצמי בתשובה מחודדת — מעלתו אף הוא דורש לי טוב וברכה מרובה בלבבו, ואף על פי כן הוא מוציאם מפיו בדעת.

— אין כזה רבותא כלל — החויר לי האיש בישחוק נעים — בנרכות פה ודריסת טוב כחי רב מאד, והרבה מלמדים מומחים היו לי בדבר הזה. כל ימי נעוריי אך זאת היתה שיחתני: יהי רצון שיגיע לנו כך, מי יתן והיה כך וכך! ואלמלא היא, אברתי בעניי ולא הייתי מה שאני עתה... אל תתמה כך, רבי מענדעלי, לא תהו אדבר, מי יתן וימלא השם משאלותי, והענין הזה, המדובר בו, כירי יצלת, ויתפרשו לך דברי הסתוים ותבין, ועתה שלום לך, ומי שהשלום שלו יברך את עמו בשלום!

ובאותו היום יצאנו שנינו מכטלון והלכנו איש לדרנו.

ימים רבים עברו, ומאותו האורח אין קול ואין קשב. ובין כך וכך נשתנו העתים. השנים אינן כתקונן, השעות שעות רעות, מהומות רבות בעולם, צרה וצוקה מסביב, בהלות וזועות וכל לבב דוי. את, קבציאל, גם את, בטלון, עד צואר טבועות אתן בבין ובטיט היון, וסביבותיכן אותם בני אדם, בני בריתכן, ברעש גדול משמיעים קול, משיאים

false messiah

עצות ומוכיחים ואומרים דברי פבושין, מעירים ומעוררים: עורי, קבציאל, והתנערי מעצרת העוררי, בטלון, קומי וצאי לך מתוך המצולה! הושענא, קבציאל! הושענא, בטלון! אם אין אתן לכן, מי לכן?... קבציאל, אל נא תהי קבציאל! בטלון, אל נא תהי בטלון!... ובשהייתי מנענע עליכן בראשי כמתיאש ואמרתני: אבדה תקותנו, נגורנו לנו! והנה הגיעוני פתאם כתב וצורור החום מחוץ לארץ, נסתכלתי בכתב ופחד ורחב לבי: הנה זה כתב של האורח! וכך הוא כותב:

Arrival of MS

ידירי, רבי מענדעלי! אם אני כותב לך עכשיו, סימן טוב הוא — אותו הענין עתיד לבוא לידי גמר! ואלמלא כך, הרי לא הייתי כותב. לכתוב אגרות שלום בעלמא, אין לי פנאי. יש תקוה, שבקרוב נתראה פנים, אם ירצה השם. לעת-עתה אטריחך בעבודה קשה אחת, שיש בה צורך לעניני. בתוך צרור זה, השלוח לך ממני, תמצא לפניך את ספרי "טבעת המופת" או "יהי רצון", כתוב בלשון אשכנז ונרפס בשנה זו בלייפציג. הספר הזה מורה את בני עמנו להבין דברים הרבה הלכה למעשה, והוא מלמד לאנשי בינה, איך לעשותם בארץ, כדי שישגי משאלות לבו, לטוב לו כל הימים, ולמה נקרא "טבעת-המופת"? דבר זה יתברר לך מן הכתבים, הנשפלים אליו בתוך הצרור, בהם נכתבו כל הקורות אותי בימי חיי, וראוים הדברים שיתפרסמו יחד עם ספרי בעברית, מסכת טעמים. הרי אני בעצמי פרט מן כלל בני האדם האלו, שבשבילם קורות ימי חיי כתובות; הריני חוש סבוך ומסובך אתם במין רקמה זו, העובר לסוחר משנים קדמוניות וטיבו נדע בכל העולם. בשעה שאחי יראו אותי, יהיו רואים גם אותם בעצמם; מה שיהיו משבחים או מגנים בי, את זה בעצמו ימצאו גם כם, ובהיותי לאספקלריא נגד פניהם, תמונת עצמם הלא יביטו בי, לפעול על העם אינו יכול אלא מי שהוא עצם מעצמו ובשר מבשרו. אלא מי שחלקו ביסורים ופורעניות בהם, ונורלו ככל המונם, יקראו נא היהודים את ספר תולדותי — ויתנו אל לבם...

ועתה, רבי מענדעלי, חביבי! מלא ידיך לעבודת הקדש והתחל לתרגם ספרי זה

IV

עיקר המעשה.

א.

יאמרו מה שיאמרו על היהודים הקבציאלים. יאמרו. שכחם אינו גדול כל כך בעולם. ומה בכל דבר חכמת בינה פעלו בימיהם? אוי לנפשם ואוי לחייהם. דלים הם ושפלים — אלה וכאלה יאמרו להם שוטניהם. אבל כמה שנוגע לענין קיום המין. אין פוצה פה ומקטרג עליהם: זריוס ווהורים הם בדבר זה ככל אהיהם היהודים. אפילו שונאיהם הרעים ביותר אינם יכולים להכחיש זאת. ובעל כרחם מודים. שכל יהודי קבציאלי מטופל הוא בכנים וכבני בנים . . . והטובה הגדולה. שמנעת מזה לעולם. התבאר היטב להלן.

הקבציאלים קבצנים נמורים הם. לא עליכם. והפרוטה אינה מצויה בכינם. בקבציאל נופא אין שום פרנסה לפניכם אלא זו. שמחורין על הפתחים זה לזה ומתפרנסין זה מזה ומסינים זה נבולו של זה. עמד אחד ופתח לו חנות. מיד בני העיר באים ויורדים לפרנסתו; ומספר יהודים הן חנויותיהם. החנונים מרובים והקונים מועטים. וכיוצא בזה אתה רואה בשאר העינים. כל אחד נכנס לתוך רשות חברו ודוחקו. כהלכת נוברין יהודאין. במקום ששנים עומדים בא השלישי. ובמקום שלשה בא הרביעי. וכך הם מוסיפים וכאים ומצטרפים למנין. לקיים מה שנאמר. "וקבצנו יחד" — כל הקבצנים אנורה אחת. והאי חברותא להם מיתותא . . . אחדות משונה זו. שכל אחד נטפל לחברו ואומר: "יהי חלקי עמך, אחי! כלומר. גם לך גם לי לא יהיה — וזהו באמת אחת מהמדות הטובות. שאין אתה מוצאן אלא ביהודים קבציאלים בלבד. ובגלל הדבר הזה זכו לחור על הפתחים ולגמול חסד זה לזה . . . והואיל והבור אינו מתמלא מחוליותו. פושטים הקבציאלים בערי ישראל. וביותר בעיר כסלון. גם היא לקבציאלים שיש כסלון בעולם. שיכולים להתגדר בה ולעשותה מעין לפרנסתם ושוק לסחורת ידם. קבציאל סחורת בנפש אדם: היא שולחת מתוכה לכסלון מיני מלמדים. סרסורים. מקבלים ובטלנים. אברכים ותתנים. שכלו להם מזונתם בבית חותנם. ועוד יהודים מכל המינים והדוגמאות שהפה יכול לדבר — יהודים עם כתבים ותעודות. שהם נאמנים על העניות. יהודים בעלי צורה והולאים: חולי מעים וחולי שחורים. יהודים כשרים. בעלי תקיעות ובעלי תפלות. וכיוצא בהם; גם יהודיות מכל המינים: צדקניות. יודעות לקרוא תחנון ומענה לשון לפני ההדיוטות וללחוש על המכה ועל הספחת ותחלואי ילדים — והן זקנות שכבר עמדו מלדת; ועוד גם אלה: נשים תגרניות עם ביצים ועם שומן של אוזיים לפסח. יהודיות מורטות נוצה ואורנות פומקאות — והן עוד כפרו ורבו. גם ערב רב של בחורים. ובתולות. משרתים ושפחות ומיניקות ממינים שונים. וכאלה וכאלה. סחורה חיה זו יש לה מקום בכסלון ועוברת שם לסוחר. וקבציאל. שהיא מורחת לטובת הכלל ומביאה לעולם הסחורה הזו. מתפארת בה ומתנאה מאד. ולפיכך הקבציאלי דליגאה הוא. כשאתה רואה לפניך יהודי בעל נאווה משונה. חרע שהוא קבציאלי . . .

בעל הספר "יהי רצון" הורחו ולידתו ביק קבציאל.

בשעת לידתו לא בקשו הוריו חשבונות רבים: בריה זו מה תהא עליה? ולא עלתה על דעתם להקשות: מה ראו קבצנים שכמותם להביא לעולם נפש אדם. אך לתונה להם ולו גם יחד? או לחשב ולומר: מה לעשות למיין-נפש זה. שלא יהא קץ בחייו. הנתונים

והכתבים האלה עברית. הביאם לרפוס והפיצם בישראל. לטובת אותו הענין. שאני עוסק בו. ושמה תאמר לקצר ולהוציא אך את התמצית מן הכתבים. הרשות בידך. בדבר הזה הריני סומך עליך. וכטוב בעיניך עשה. עיקר שכחתי. את הכתבים האלה וכל הריח שניגע מהם הריני נוטן לך מתנה נמורה בנפש הצפה לעולם ועד. ואתה שלום! הרחמן יזכנו לראות בקרוב איש את אחיו ברוב נחת. וכל משאלותינו ומחשבותינו הטובות על אחינו בני ישראל יתקיימו בהם במהרה בימינו. אמן. ידיך . . .

לכבוד צורי וקוני. רכון העולמים. ולכבוד ישראל עם סגולתו. נתתי המשקפים על חוטמי וקראתי בעיון את הכתבים הנשלחים לידי. הקריאה בהכתבים האלה הנאתני מאד. שמצאתי בהם דברים טובים. יפים בעתם. ונכתבו על דרך "פרדס" מלבד פשוטו של מקרא. יש בהם גם רמוז. דרש וסוד. והמשכילים יבינו. אלא שהדברים ארוכים הרבה. והיהודים. עמא פיוזא. שחכימין הם ודי להם ברמזיה. רוחם תקצר בקריאת ספור ארוך. ועד שיגיעו לסופו תפרח נשמתם. חלילה. למתוח הקשת יותר מדאי אסור. שמה יפקע. ובכך הסכמתי בדעתי לנהוג בו מנהג ישראל במדבר הפיוטים הגדולים והנוראים — דלג ופסח וקצר כפי האפשר. וכדרך החייט. שעושה בנד לקטן ממלבוש ישן של זקנו. אביו הגדול. עשיתי גם אני: בררתי רק את החלקים הראויים למלאכתי. מסרם אותם מלפנים כלפי הויך. טולא במקום הראוי ומאחה את הקרעים ונותן להם צורה בטעם היהודים. עד שמקבלים פנים חדשות. והתפירות והמשליות שלי אינן ניכרות. ובכך יצא לי מהכתבים ספר זה. שאני קורא לו שם "בעמק הבכא" כענינו. הספור עולה יפה. נשתנתה צורתו ונשתנה סגנונו. ופי הוא המספר אליכם. כאלו אני יצרתיו וכלו שלי. רק לפעמים. כשהענין צריך לכך. אתן מקום להמחבר לדבר בעצמו כלשונו. גם זאת זכרה לי אלוה לטובה. שלכבוד קבציאל ולכבוד אחינו היקר הייתי ותן באותה שעה. קראתי לאחד מסופרינו הדלים והאביונים. שיעורני בתרגום הספר והכתבים האמורים. והבטחתינו הכטחה נאמנה. לתת לו. בלי נדר. מן הריח לעתיד לבוא. אם ירצה השם. איוו פרוטות. שכר פעולתו. עבודה קשה עבד האביון הזה ימים רבים. לרבות הלילות. להם לשבעה לא אכל ומים אך במשורה שתה. יגמלוהו הקדוש ברוך-הוא כעניו ועמלו. וכרוב טרחו ויגיע כפי ישלם לו. כי לו נאה. כי לו יאה . . . "אבל דבר זה אינו מעניני" *Prophecy fulfilled*

Prophecy fulfilled

*הבט
כתב*

enormous deflation. Hershele writes about reeducating the people. Mendele ends by talking about sales - even got an impoverished maskil to help out in the translation - for nothing! Ends with a prayer for H.

*בזאת
of the
messianic
formula
VI
prayer
for
סוף
nothing
but an
empty
dream*